

Inspectie van het Onderwijs
Ministerie van Onderwijs, Cultuur
en Wetenschap

Uitstroom naar **regulier** **onderwijs**

Voorwoord

Als meer leerlingen uit het speciaal onderwijs (zowel basis- als voortgezet) uitstromen naar (meer) regulier onderwijs, draagt dat wezenlijk bij aan het doel van (nagenoeg volledig) inclusief onderwijs in 2035. Tegelijkertijd blijft die uitstroom naar het regulier onderwijs al jaren laag en stabiel, terwijl de meeste leerlingen die wél uitstromen zich daar wel handhaven. Dat laat zien dat er ruimte is voor verbetering. De inspectie roept samenwerkingsverbanden en scholen op om actiever beleid hierop te voeren, de tussentijdse uitstroom actief te bevorderen, concrete doelen te stellen en succesvol gebleken werkwijzen breder toe te passen.

Alida Oppers

Inspecteur-generaal van het Onderwijs

Conclusies

- Het aandeel leerlingen dat uitstroomt uit het gespecialiseerd onderwijs naar (meer) regulier onderwijs, het moment waarop dat gebeurt en de verschillen tussen onderwijstypen zijn de afgelopen tien jaar stabiel gebleven.
- De meeste leerlingen die uitstroomden naar (meer) regulier onderwijs waren daar 3 jaar later nog steeds ingeschreven of behaalden inmiddels een diploma. Dat wijst op een grotendeels succesvolle terugkeer.
- Leerlingen stromen vooral uit aan het einde van een onderwijssoort; tussentijds uitstromen komt relatief minder vaak voor.
- Leerlingen in het speciaal onderwijs cluster 2 (dit zijn leerlingen met communicatieve handicaps) stromen aanzienlijk vaker uit dan leerlingen in andere clusters van speciaal onderwijs, en zij blijven vaker in het (meer) reguliere onderwijs.
- Achtergrondkenmerken van de leerling (zoals de eventuele migratieachtergrond en het opleidingsniveau van de ouders) hangen samen met de kans op uitstroom. De kenmerken die in het gehele onderwijs samenhangen met minder kansen, zijn dus óók nadelig voor de kans op uitstroom naar (meer) regulier onderwijs.
- Er zijn verschillen tussen de samenwerkingsverbanden in de mate waarin leerlingen kunnen uitstromen naar (meer) regulier onderwijs.
- De diverse samenwerkingsverbanden formuleren weinig concreet beleid op het gebied van uitstroom naar (meer) regulier onderwijs. De inspectie ziet aanwijzingen dat binnen samenwerkingsverbanden die wél concreter beleid formuleren, leerlingen vaker tussentijds uitstromen naar (meer) regulier onderwijs.
- Binnen samenwerkingsverbanden voor primair onderwijs met een hoger deelnamepercentage van leerlingen aan het gespecialiseerd onderwijs, stromen minder leerlingen tussentijds uit naar (meer) regulier onderwijs. Dit is opvallend, omdat je zou verwachten dat er binnen deze samenwerkingsverbanden meer leerlingen zijn die kunnen uitstromen naar (meer) regulier onderwijs.

Gespecialiseerd onderwijs

Het Nederlandse onderwijs kent naast regulier onderwijs ook gespecialiseerd onderwijs voor leerlingen die meer ondersteuningsbehoefte hebben. In het speciaal onderwijs (so) en voortgezet speciaal onderwijs (vso) zitten leerlingen met een lichamelijke, zintuiglijke of verstandelijke handicap en leerlingen die vanwege leer- of gedragsproblemen zware onderwijsondersteuning nodig hebben. Daarnaast kennen we het speciaal basisonderwijs (sbo) en het praktijkonderwijs (pro). Dit zijn vormen van regulier onderwijs, maar zij bieden wel specialistische ondersteuning aan leerlingen die meer nodig hebben dan de extra ondersteuning in het reguliere bo en vo. Om toegelaten te worden tot deze verschillende vormen van onderwijs, hebben leerlingen een toelaatbaarheidsverklaring van het samenwerkingsverband nodig.

In dit onderzoek definiëren we uitstroom naar (meer) regulier onderwijs (figuur 2) als uitstroom naar regulier bo, vo, mbo en ho. Ook uitstroom uit het (v)so naar sbo of pro definiëren we als een overgang naar meer regulier onderwijs. Daarnaast onderscheiden we einduitstroom aan het einde van de leeftijd voor po en vo van tussentijdse uitstroom, waarbij leerlingen gedurende de po-, of vo- leeftijd uitstromen naar een (meer) reguliere vorm van onderwijs.

Inleiding

Het streven van de overheid naar inclusief onderwijs vloeit voort uit verschillende verdragen die Nederland ondertekende, zoals het VN-Verdrag Handicap (2016), het Internationale Verdrag inzake de Rechten van het Kind (1989) en de Verklaring van Salamanca (1994). Er is veel wetenschappelijk onderzoek gedaan naar de invloed van inclusief onderwijs op leerlingen. Er zijn steeds meer aanwijzingen dat inclusief onderwijs een positief effect heeft op de cognitieve en sociaal-emotionele ontwikkeling van leerlingen met en zonder ondersteuningsbehoeften.^{1 2}

Het ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap (hierna OCW) heeft, in lijn met verschillende internationale verdragen, in het beleidskader Met elkaar voor alle kinderen en jongeren de ambitie voor inclusief onderwijs in 2035 uitgewerkt. Het streven is dat alle scholen in het funderend onderwijs dan inclusief onderwijs aanbieden. Dit is onderwijs waarbij alle kinderen en jongeren dicht bij huis, volwaardig en gelijkwaardig toegang hebben tot een inclusieve leeromgeving, waarin zij zich samen ontwikkelen en samen leren en participeren.

Nederland heeft nu voor het funderend onderwijs een systeem waarin naast reguliere scholen ook scholen voor gespecialiseerd onderwijs bestaan. Op deze scholen krijgen leerlingen les die extra ondersteuning nodig hebben die de reguliere school niet kan bieden. Maar deze praktijk sluit niet aan bij het streven naar inclusief onderwijs.

De laatste jaren is er een stijging te zien van leerlingen in het gespecialiseerde onderwijs (figuur 1), terwijl het totale aantal leerlingen in het basis- en voortgezet onderwijs daalt. Met name het aantal leerlingen in het speciaal onderwijs (so) en het voortgezet speciaal onderwijs (vso) stijgt. Wel daalt het

aantal leerlingen in het speciaal basisonderwijs (sbo) en het praktijkonderwijs (pro), maar deze daling is kleiner dan de stijging van het aantal leerlingen in het (v)so. Deze ontwikkeling staat haaks op het streven naar inclusief onderwijs in 2035. Meer leerlingen een plek in het regulier onderwijs bieden, is te bereiken door zowel door minder leerlingen te verwijzen naar het gespecialiseerd onderwijs als door meer leerlingen (tussentijds) te laten uitstromen naar het regulier onderwijs.

Om in 2035 het doel van inclusief onderwijs in Nederland te realiseren, moeten minder leerlingen instromen in het gespecialiseerde onderwijs en meer leerlingen uit het gespecialiseerd onderwijs uitstromen naar regulier onderwijs. Maar het aantal leerlingen dat vanuit het (v)so uitstroomt naar (meer) regulier onderwijs is al jaren stabiel.³ We willen dan ook weten welke aspecten daarbij een rol spelen. Daarom onderzochten we welke leerlingen naar (meer) regulier onderwijs uitstromen en of het type onderwijs dat zij volgen hierop invloed heeft. Ook willen we weten hoe de onderwijsloopbanen van leerlingen die uitstroomden van gespecialiseerd naar meer regulier onderwijs verlopen. Daarnaast onderzochten we of er verschillen zijn tussen de samenwerkingsverbanden en of kenmerken van de samenwerkingsverbanden en hun beleidskeuzes hiermee samenhangen.

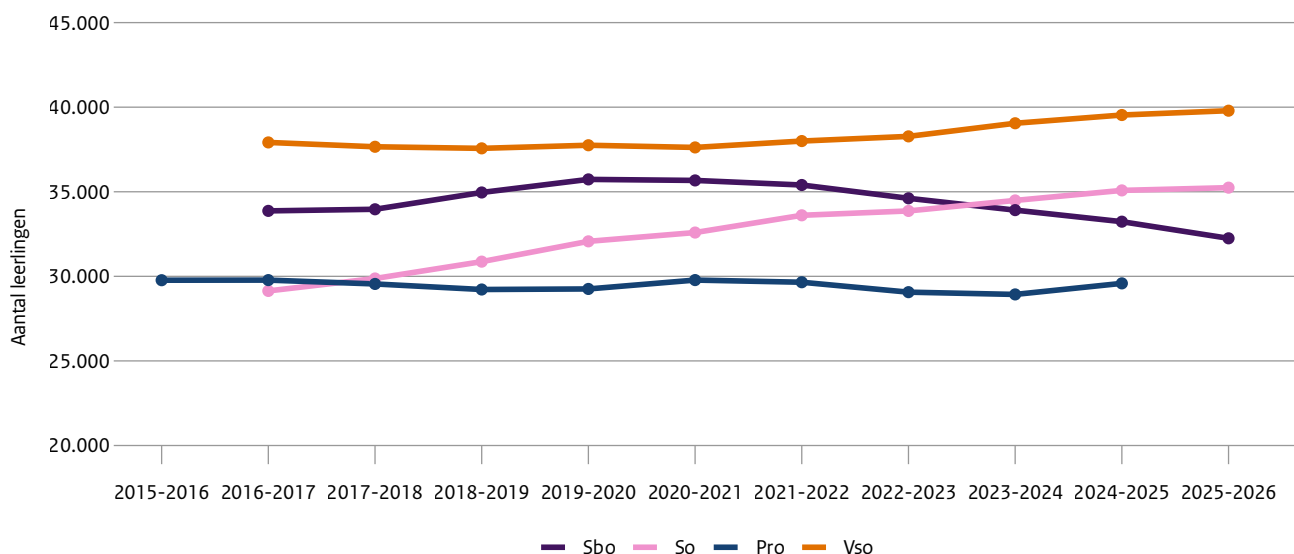
Om meer inzicht te krijgen analyseerden we leerlingenstromen, toetsten we of er samenhang is tussen beleid van de samenwerkingsverbanden en uitstroom naar (meer) gespecialiseerd onderwijs en bekeken we of er leerlingkenmerken zijn die samenhangen met uitstroom naar (meer) regulier onderwijs (zie ook kader werkwijze).

1. <https://www.rug.nl/staff/anke.de.boer/kort-rapport-ondersteuning-aan-leerlingen-in-een-inclusieve-onderwijssetting.pdf>

2. <https://www.rug.nl/staff/anke.de.boer/uitgebreid-rapport-ondersteuning-aan-leerlingen-in-een-inclusieve-onderwijssetting.pdf>

3. Inspectie van het Onderwijs (2025). Technisch rapport (voortgezet) speciaal onderwijs. De Staat van het Onderwijs 2025

Figuur 1: Ontwikkeling van het aantal leerlingen in het sbo, het (v)so en het pro (2019–2020 t/m 2023–2024).

Werkwijze

De onderzoeksvraag van dit onderzoek was: ‘Welke leerlingen stromen (tussentijds) uit van gespecialiseerd naar (meer) regulier onderwijs, hoe verloopt hun onderwijsloopbaan en zijn hierin verschillen tussen scholen en samenwerkingsverbanden?’ We hebben gekeken naar de tussentijdse uitstroom en naar de einduitstroom van alle leerlingen die sinds de invoering van passend onderwijs (schooljaar 2014/2015) één van de vormen van gespecialiseerd onderwijs volgden en die op enig moment in hun schoolloopbaan zijn uitgestroomd naar een (meer) reguliere vorm van onderwijs.

Ook hebben we in beeld gebracht hoe de onderwijsloopbanen van de teruggestroomde leerlingen verlopen. Hierbij hebben we gekeken in hoeverre zij (meer) regulier onderwijs blijven volgen, hoe vaak ze blijven zitten, in hoeverre zij een diploma behalen en of ze na het behalen hiervan nog opstroomden. Daarnaast hebben we onderzocht welke kenmerken van de leerlingen, scholen en samenwerkingsverbanden samenhangen met uitstroom naar en onderwijsloopbaan in (meer) regulier onderwijs. Als laatste hebben we in beeld gebracht of er verschillen zijn tussen samenwerkingsverbanden in het aantal leerlingen dat uitstroomt naar (meer) regulier onderwijs. We hebben tenslotte getoetst of het percentage leerlingen dat uitstroomt samenhangt met kenmerken van het beleid van de samenwerkingsverbanden.

Voor dit onderzoek hebben we data van de Dienst Uitvoering Onderwijs over de onderwijsregistratie van alle ingeschreven leerlingen gebruikt, evenals gegevens van het Centraal Bureau voor de Statistiek over het opleidingsniveau van ouders. Daarnaast hebben we informatie uit de ondersteuningsplannen van 31 samenwerkingsverbanden gehaald. Voor de analyses maakten we gebruik van verschillende regressiemodellen en hielden we rekening met het aantal toetsen dat we doen.

Resultaten

Hoe vaak en wanneer stromen leerlingen uit?

Een deel van de leerlingen in het gespecialiseerd onderwijs stroomt tijdens hun schoolloopbaan uit naar een (meer) reguliere vorm van onderwijs (zie figuur 2). Leerlingen kunnen op verschillende momenten in hun schoolloopbaan uitstromen. Ze kunnen dit doen aan het einde van de basisschoolleeftijd, of tussentijds en van bijvoorbeeld sbo naar bo, of van vso naar vo.

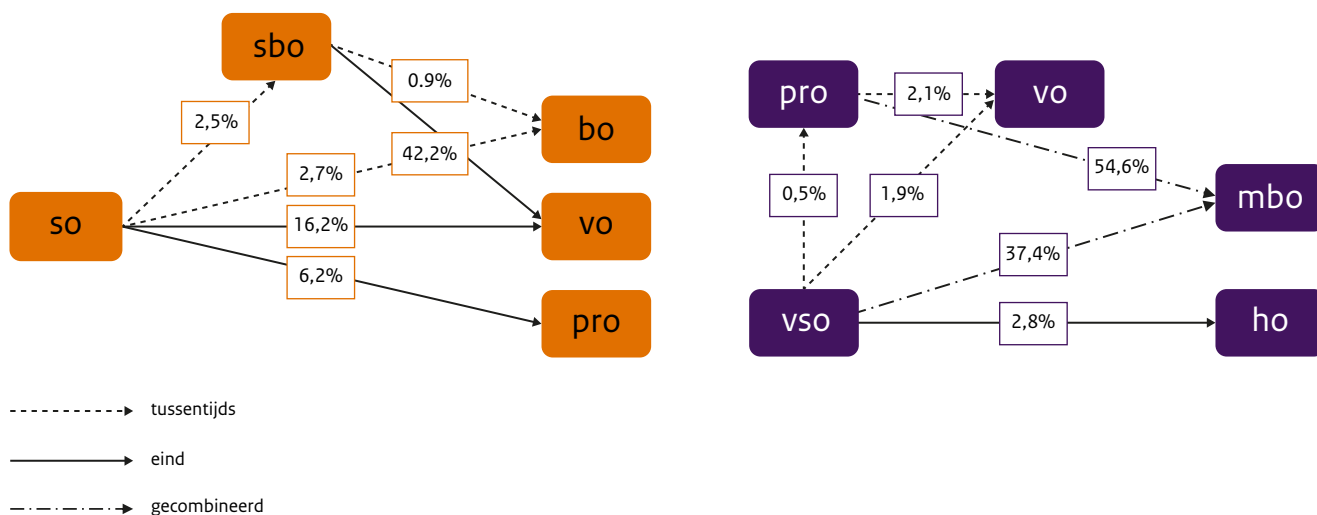
De meeste leerlingen in de basisschoolleeftijd stromen uit bij de overgang naar het vo (dus na groep 8): in schooljaar 2022–2023 waren dit in totaal 4.276 leerlingen uit so en sbo. Tussentijds stroomden in dat schooljaar in totaal 1.695 leerlingen uit naar meer regulier bo. Het verschil tussen eind- en tussentijdse uitstroom is vooral groot in het sbo: 42,2% van de schoolverlaters in het sbo stroomde na het laatste leerjaar uit naar meer regulier vo, tegenover 0,9% van de sbo

leerlingen tussentijds. In het so stroomden in absolute zin iets meer leerlingen tussentijds uit (1.448) dan aan het einde van de basisschoolleeftijd (1.191). Toch bleef ook hier, relatief gezien, de kans op uitstroom na het laatste leerjaar groter (22,4% tegenover 5,2% tussentijds).

Leerlingen in de middelbareschoolleeftijd stappen zelden over naar (meer) regulier onderwijs. In schooljaar 2022–2023 stroomde 2,4% van de vso-leerlingen tussentijds uit naar het praktijkonderwijs (pro) of het voortgezet onderwijs (vo), en 2,1% van de pro-leerlingen naar het vo.

Na het verlaten van het vso ging 37,4% van de leerlingen door naar het mbo en 2,8% naar het hoger onderwijs (ho). Vanuit het pro betrof dit 54,6% richting mbo. Omdat leerlingen ook zonder diploma kunnen instromen in mbo-niveau 1, is bij deze leerlingenstroom geen onderscheid te maken tussen eind- en tussentijdse uitstroom.

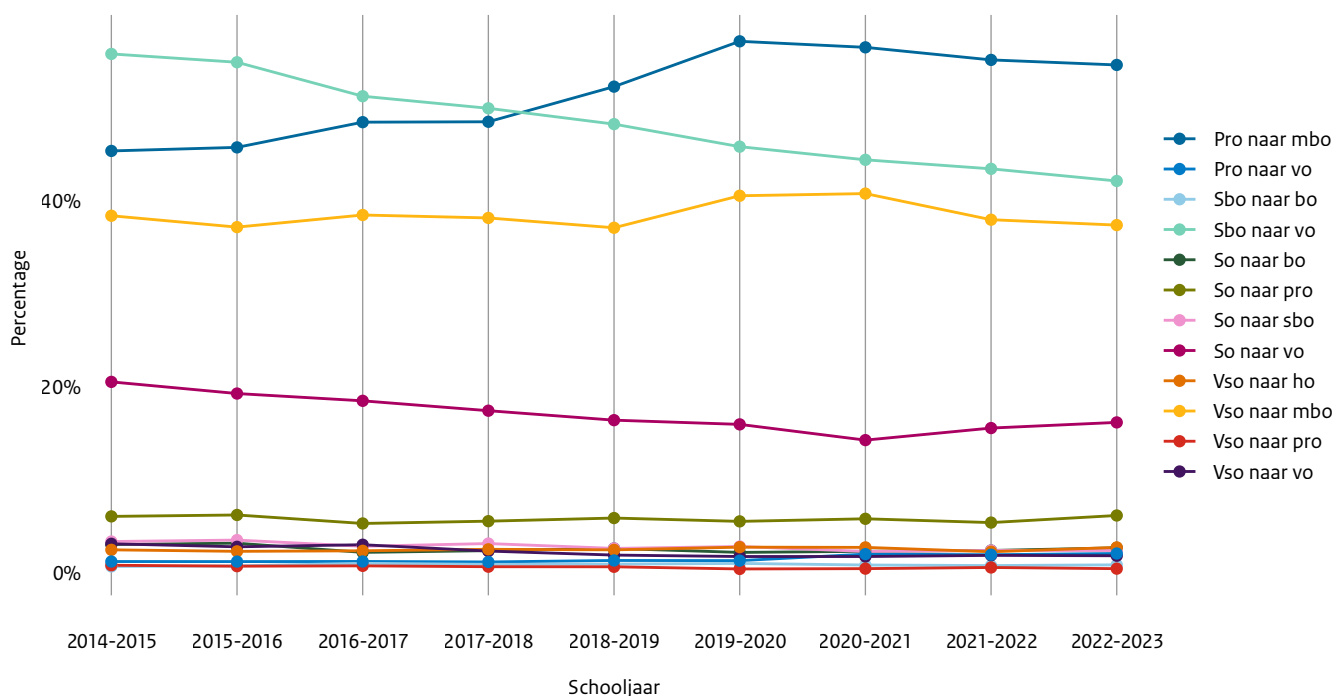
Figuur 2: Percentage leerlingen per stroom die tijdens of na schooljaar 2022–2023 vanuit de verschillende vormen van gespecialiseerd onderwijs zijn uitgestroomd naar (meer) regulier onderwijs

In figuur 3 is te zien hoe de uitstroom naar (meer) regulier onderwijs zich ontwikkelde tussen 2014 en 2023. De meeste stromen blijven ongeveer gelijk. De uitstroom van pro leerlingen naar het mbo steeg tussen 2014 en 2019, maar loopt inmiddels weer terug. Met name de einduitstroom van sbo naar vo valt op. Deze daalde sinds 2014/2015 gestaag, van 55,8% naar 42,2%. Deze daling valt samen met de invoering

van passend onderwijs. We zien in deze periode ook dat het aantal leerlingen in het sbo daalde. Minder uitstroom zou dus kunnen komen doordat leerlingen die eerder in het sbo geplaatst werden, nu op het reguliere bo blijven. Tegelijk zien we de laatste jaren ook een stijging van het aantal leerlingen in het so, die deze verklaring minder waarschijnlijk maakt (figuur 1).

Figuur 3: Het percentage leerlingen dat tijdens of na een schooljaar (2014-2025 t/m 2022-2023) vanuit de verschillende vormen van gespecialiseerd onderwijs is uitgestroomd naar (meer) regulier onderwijs

Welke achtergronden hebben leerlingen die uitstromen?

Verschillen in achtergrondkenmerken hangen samen met de kans dat leerlingen uitstromen van het gespecialiseerd naar het (meer) regulier onderwijs.

Opleidingsniveau ouders

De opleiding van ouders hangt samen met uitstroom naar (meer) regulier onderwijs. Vanaf de uitstroom naar (meer) regulier vo zien we dat kinderen van ouders met maximaal een mbo 2-diploma minder vaak uitstromen naar (meer) regulier onderwijs. Dit verschil zien we niet voor de tussentijdse uitstroom gedurende de basisschoolleeftijd.

Nieuwkomers

Leerlingen met ouders die geboren zijn buiten Europa, of leerlingen die zelf buiten Europa geboren zijn stappen aan het einde van het gespecialiseerde vo vaker over naar het vervolgonderwijs (mbo of ho) dan leerlingen zonder migratieachtergrond. Ook geldt dat nieuwkomers aan het einde van de basisschoolleeftijd minder vaak uitstromen naar (meer) regulier onderwijs. Uit onderzoek blijkt dat leerlingen met een migratieachtergrond vaak een lastigere start hebben in het onderwijs en later in hun onderwijsloopbaan opstromen.^{4 en 5}

Schoolwisselingen

Kinderen die schoolwisselingen achter de rug hebben stromen aan het einde van het gespecialiseerde onderwijs vaker door naar regulier onderwijs. Leerlingen zonder schoolwisseling starten in het gespecialiseerd onderwijs, voor hen is van jongs af aan duidelijk dat zij extra ondersteuningsbehoeften hebben.

4. [Inspectie van het onderwijs: Factsheet schoolloopbanen van nieuwkomers in het onderwijs](#)

5. [Cbs: Schoolloopbanen van de tweede generatie](#)

Mogelijk maakt dit het voor hen moeilijker om over te stappen. Leerlingen met 1 schoolwissel stromen aan het einde van de basisschoolleeftijd vaker uit naar (meer) regulier vo. Dit zijn vaak leerlingen die in het regulier onderwijs gestart zijn. Leerlingen die 3 of meer keer van school zijn gewisseld, stromen minder vaak uit naar regulier vervolgonderwijs. Mogelijk hangt dit samen met meer of complexere ondersteuningsbehoeften van deze groep leerlingen. Ook kan het zijn dat een extra schoolwisseling niet in het belang is van deze leerlingen.

Bekostiging

Leerlingen met hogere bekostigingscategorieën in het speciaal onderwijs stromen minder vaak uit naar (meer) regulier onderwijs. Een hogere bekostigingscategorie wordt toegekend als een leerling meer en complexere ondersteuning nodig heeft.

Afstand

De afstand tussen de woonplaats van leerlingen en hun school voor gespecialiseerd onderwijs hangt niet samen met de op de kans op uitstroom naar (meer) regulier onderwijs.

Zijn er verschillen tussen typen scholen en de uitstroom van leerlingen?

Clusters

Er bestaan duidelijke verschillen tussen typen speciaal onderwijs in de mate waarin leerlingen uitstromen naar (meer) regulier onderwijs. Leerlingen in het cluster 2-onderwijs (doof, slechthorend of met een taalontwikkelingsstoornis)

stromen aanzienlijk vaker uit naar (meer) regulier onderwijs dan leerlingen in andere vormen van speciaal onderwijs. Dat geldt zowel voor tussentijdse uitstroom in het primair onderwijs als voor einduitstroom na de basisschoolleeftijd en aan het einde van het voortgezet onderwijs. Leerlingen uit het cluster 1-onderwijs (blind en slechtziend) stromen in de basisschoolleeftijd minder vaak tussentijds uit naar (meer) regulier onderwijs.

Overige schoolkenmerken

We zien geen samenhang tussen de mate van stedelijkheid van de locatie van de school. Als de school meer ouders heeft met een hbo of wo opleiding, zien we dat meer kinderen na het gespecialiseerde bo een overstap maken naar (meer) regulier vo. Op andere momenten van overstap zien we daarvoor geen verschillen.

Hoe verlopen de onderwijsloopbanen na uitstroom?

Het overgrote deel van de leerlingen dat uit het gespecialiseerd onderwijs uitstroomde naar (meer) regulier onderwijs, volgde daar na 3 jaar nog steeds onderwijs, of behaalde een diploma (tabel 1). We onderzochten verschillende aspecten uit de schoolloopbaan van enkele cohorten leerlingen die uitstroomden naar (meer) regulier onderwijs: bestendiging na 3 jaar (cohort 2014-2015 t/m 2020-2021), doubleren (cohorten 2014-2015 t/m 2016-2017), een diploma behalen (cohort 2014-2015 t/m 2017-2018) en opstroom na diploma (cohort 2014-2015 t/m 2017-2018).

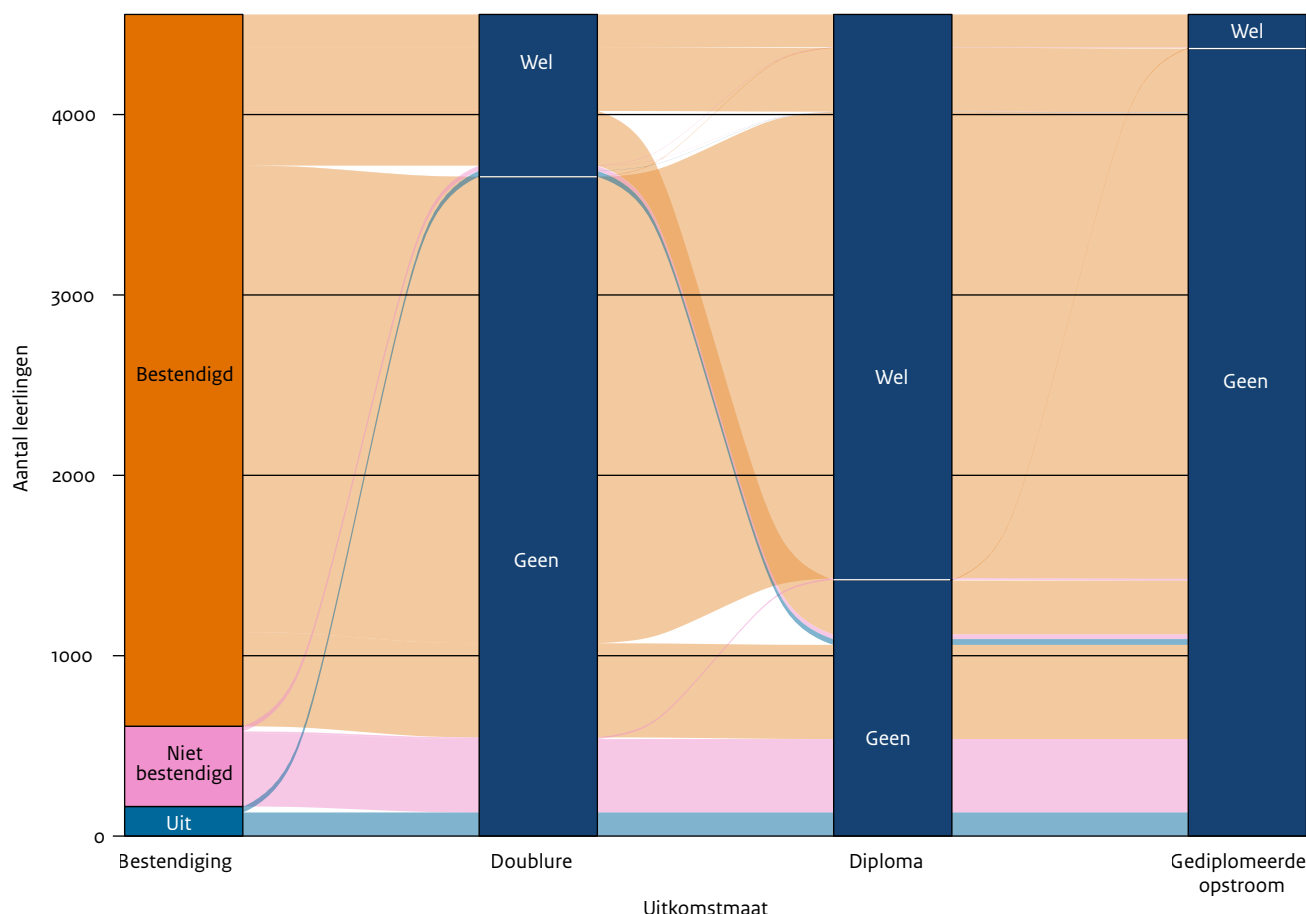
Tabel 1: percentage leerlingen dat na uitstroom naar (meer) regulier onderwijs is bestendigd (cohort 2020-2021), is blijven zitten (cohort 2016-2017), een diploma heeft gehaald (cohort 2017-2018) en gediplomeerd is opgestroomd (cohort 2017-2018)

Van	Naar	Bestendiging	Doublure	Diploma	Gediplomeerde opstroom
so	sbo	87,3%	18,0%		
so	bo	92,2%	9,8%		
so	pro	90,8%			
so	vo	87,3%	20,2%	70,2%	4,3%
sbo	bo	84,2%	28,7%		
sbo	vo	89,5%	14,5%	76,6%	2,5%
vso	pro	76,6%			
vso	vo	89,8%	23,0%	70,5%	6,1%
vso	mbo	67,7%		59,9%	26,5%
vso	ho	77,0%		39,3%	
pro	vo	92,2%	9,0%	63,5%	1,0%
pro	mbo	81,8%		81,5%	57,5%

We spreken in dit onderzoek van bestendinging als een leerling 3 jaar na uitstroom nog steeds op de (meer) reguliere school zit. Voor veel groepen die uitstromen zien we percentages rond de 90% bestendinging. Hierbij valt het op dat de percentages bij uitstromen naar het mbo en het ho lager liggen, hoewel een groot deel van de leerlingen op dit onderwijstype blijft. Dit is in lijn met het algemene beeld binnen het mbo en

het ho, waar we meer uitval van studenten zien, dan in het funderend onderwijs. Enkele categorieën leerlingen presteren anders. De bestendinging van kinderen met een Europese migratieachtergrond in het beroepsonderwijs is minder groot dan bij andere leerlingen. De uitgestroomde leerlingen uit het cluster 2-onderwijs bestendigen juist vaker dan andere leerlingen.

Figuur 4: Schoolloopbanen vo (uitstroom vanuit so/sbo/vso/pro): Bestendinging, Doublure, Stapelen, Diploma (cohort 2014/2015 - 2015/2016)

Een deel van de leerlingen doubleert na uitstroom. De percentages voor doublure na uitstromen variëren tussen de 9,8% (van so naar bo) en 28,7% (van sbo naar bo). Ook behaalt de meerderheid van de leerlingen die naar het (meer) reguliere vo uitstromen een diploma (63,5%-76,6%). De schoolloopbanen van leerlingen in het reguliere vo visualiseren we in figuur 4. Het aantal leerlingen dat in het mbo een diploma haalt wisselt sterk tussen leerlingen afkomstig uit pro en vso. Van de leerlingen uit het pro behaalt 81,5% een diploma. Van de leerlingen die na het vso naar het mbo is gegaan, behaalt 59,9% een diploma. Van de leerlingen die naar het hbo ging, gold dit voor 39,3%.

Leerlingen die zijn uitgestroomd naar het reguliere vo gaan na het behalen van hun diploma zelden door op een ander onderwijsniveau. Het percentage varieert van 1,0% tot 6,1%. Ter vergelijking: van alle vo leerlingen in schooljaar 2019-2020 stroomde gemiddeld 7,8% op naar een hoger onderwijsniveau. In dat jaar gold dat gemiddeld voor 2,6% van de vmbo-basis leerlingen en voor 0,2 van de vmbo-kader leerlingen.⁶ Van de leerlingen afkomstig uit het vso stapelt 26,5% diploma's in het mbo en van de leerlingen uit het pro stapelt zelfs 57,5% diploma's binnen het mbo. Deze hoge percentages in het mbo kunnen ermee te maken hebben dat ongeveer de helft van de leerlingen uit het praktijkonderwijs en meer dan een kwart van de leerlingen uit het vso instroomt in mbo-entree. Het afronden van mbo-entree geldt niet als startkwalificatie en de helft van de leerlingen in mbo-entree stroomt daarna op naar mbo 2.⁷

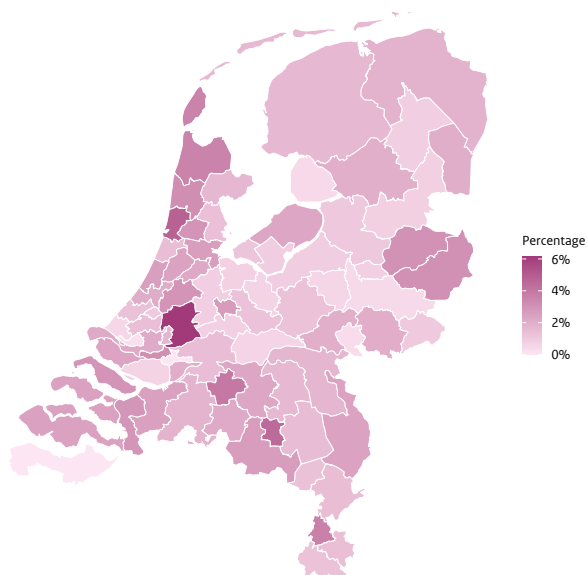
6. Inspectie van het onderwijs (2025): technisch rapport Voortgezet onderwijs. De staat van het onderwijs 2025.

7. Inspectie van het onderwijs (2025): technisch rapport Middelbaar beroepsonderwijs. De staat van het onderwijs 2025.

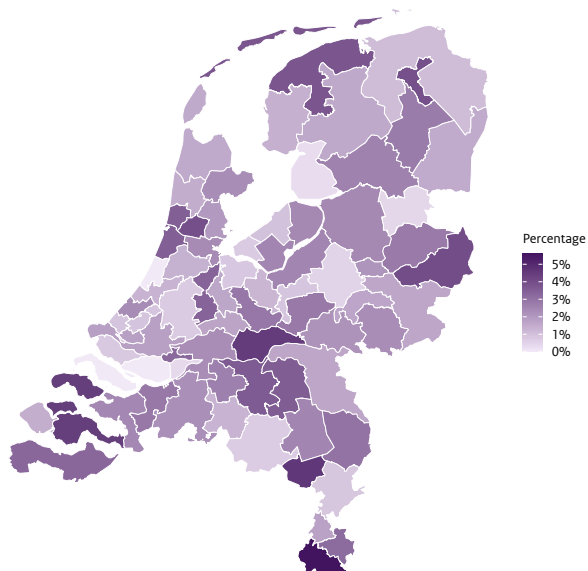
Wat voor samenwerkingsverbanden hebben een hogere uitstroom naar regulier?

De scholen voor regulier en gespecialiseerd onderwijs in een regio zijn verenigd in een samenwerkingsverband passend onderwijs. Er zijn 76 samenwerkingsverbanden voor po en 75 samenwerkingsverbanden voor vo. Voor het (v)so geldt dit voor scholen in de voormalige clusters 3 en 4. Deze scholen bieden onderwijs aan leerlingen met lichamelijke en/of verstandelijke beperkingen, langdurig zieke leerlingen, psychische stoornissen en/of gedragsproblemen. Scholen voor (v)so cluster 1 en cluster 2 vormen een uitzondering, zij vallen buiten de

Figuur 5: Gemiddeld tussentijds uitstroompercentage naar (meer) regulier po. Gemiddelde per SWV PO over de schooljaren 2020/2021 tot en met 2022/2023

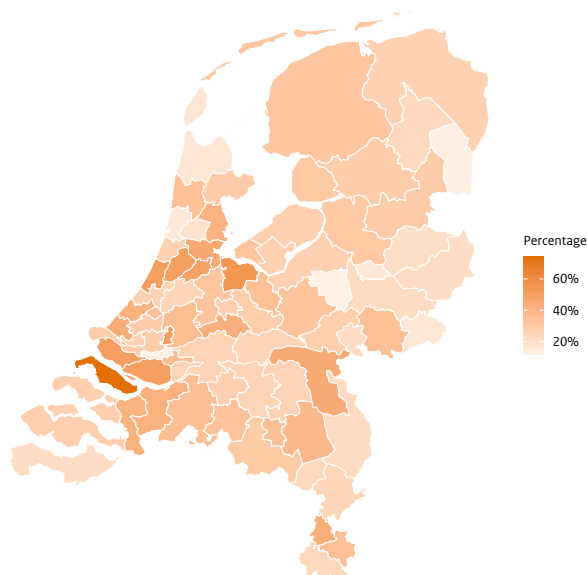
Figuur 7: Gemiddeld tussentijds uitstroompercentage naar (meer) regulier vo. Gemiddelde per SWV VO over de schooljaren 2020/2021 tot en met 2022/2023

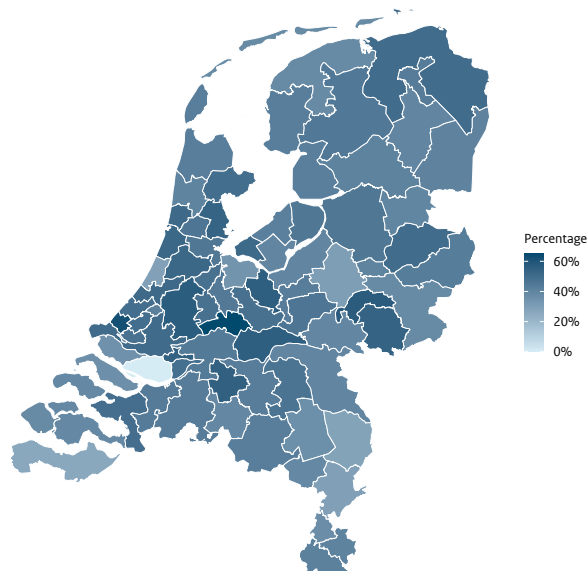
samenwerkingsverbanden. Zij verzorgen onderwijs aan blinde, slechthorende, dove, slechthorende leerlingen en leerlingen met een taalontwikkelingsstoornis. De samenwerkingsverbanden geven de toelaatbaarheidsverklaringen voor gespecialiseerd onderwijs af (met uitzondering van cluster 1 en 2) en bepalen ook de duur van de toelaatbaarheidsverklaring. Zij hebben dus invloed op de uitstroom van leerlingen in het gespecialiseerd onderwijs naar (meer) regulier onderwijs.

Er bestaan verschillen tussen samenwerkingsverbanden in de mate waarin leerlingen uitstromen naar (meer) regulier onderwijs (figuur 5, 6, 7 en 8).

Figuur 6: Gemiddeld uitstroompercentage naar (meer) regulier vo. Gemiddelde per SWV PO over de schooljaren 2020/2021 tot en met 2022/2023

Figuur 8: Gemiddeld uitstroompercentage naar mbo. Gemiddelde per SWV VO over de schooljaren 2020/2021 tot en met 2022/2023

Binnen samenwerkingsverbanden voor po met een hoger deelnamepercentage van leerlingen in het gespecialiseerde onderwijs, stromen in verhouding minder leerlingen tussentijds uit naar (meer) regulier onderwijs. Bij deze samenwerkingsverbanden is de einduitstroom wel relatief hoger. We zien geen samenhang tussen uitstroom en andere kenmerken van het samenwerkingsverband: de verhouding tussen reguliere scholen en scholen voor gespecialiseerd onderwijs, het aantal gemeenten, het aantal besturen en het aantal leerlingen.

In 2019 startten 31 samenwerkingsverbanden (po en vo) met een nieuw ondersteuningsplan van 4 jaar. Deze ondersteuningsplannen laten zien dat samenwerkingsverbanden sterk verschillen in de mate waarin zij beleid formuleren rond tussentijdse uitstroom. Vrijwel alle samenwerkingsverbanden maken afspraken over het delen van expertise tussen gespecialiseerd en regulier onderwijs. Ongeveer de helft heeft afspraken vastgelegd over de geldigheidsduur van

de toelaatbaarheidsverklaring (tlv). Minder dan de helft benoemt specifiek beleid rond tussentijdse uitstroom naar (meer) regulier onderwijs, bijvoorbeeld de rol van het samenwerkingsverband als een tlv afloopt. Slechts een kwart van de samenwerkingsverbanden formuleert een concreet doel of ambitie gericht op deze uitstroom; deze doelen zijn meestal algemeen en niet kwantitatief uitgewerkt.

Samenwerkingsverbanden die in hun ondersteuningsplan opnemen dat zij met scholen bespreken welke leerlingen een aflopende tlv hebben, kennen gemiddeld hogere uitstroompercentages (tabel 2). Het verschil in procentpunten is weliswaar absoluut klein (po: 0,4 en vo: 1,8), maar gezien het lage percentage leerlingen dat uitstroomt is dit relatief gezien niet klein. Bij andere beleidsaspecten -zoals het vastleggen van doelen, afspraken over expertise-uitwisseling of de procedure rond terugplaatsing- wijzen de effecten allemaal in dezelfde (gunstige) richting, maar zijn ze niet significant.

Tabel 2: Aanwezigheid van beleidsaspecten gericht op uitstroom in het ondersteuningsplan, uitstroompercentages per onderwijstype afhankelijk van de aanwezigheid van deze aspecten in het ondersteuningsplan

Aspect	n: ja	n: nee/ onduidelijk	% uitstroom per onderwijstype			
			PO ja	PO nee	VO ja	VO nee
Zijn er afspraken mbt expertise vanuit gespecialiseerd onderwijs (go) naar regulier (bv ambulant begeleiders, scholing, observanten)?	24	5	1,7	-	2,1	1,2
Zijn er voorzieningen waarbij regulier en go samenwerken, bijvoorbeeld parttime plaatsing, observatieplekken, anders?	18	12	1,5	2,3	2,4	1,1
Is een horizontale overstap (bao-bao / vo-vo) een criterium of processtap bij de aanvraag van een tlv?	9	22	1,9	1,7	2,6	1,6
Zijn er afspraken vastgelegd over geldigheidsduur van de tlv?	16	14	2,0	1,3	1,9	1,8
Is het uitgangspunt bij de procedure/het beleid van terugplaatsing dat een leerling na afloop tlv 'overstapt naar regulier, tenzij'?	9	22	1,9	1,8	2,5	1,7
Besprekt het swv met de go-school leerlingen van wie de tlv afloopt?*	9	22	2,1	1,7	3,1	1,3
Speelt het swv een actieve rol bij de afweging of een leerling terugstroomt/overstapt naar het regulier?	13	18	1,5	2,0	2,4	1,5
Zijn er doelen, ambities gericht op verlagen deelname go-onderwijs / vergroten deelname regulier?	17	14	2,0	1,7	2,2	1,2
Zijn er beoogde resultaten gericht op verlagen deelname go-onderwijs / vergroten deelname regulier?	13	18	1,6	1,9	2,1	1,5
Zijn er doelen, ambities gericht op terugstroom/terugplaatsing naar (meer) regulier onderwijs?	8	23	1,8	1,8	2,5	1,5
Zijn er beoogde resultaten gericht op terugstroom/terugplaatsing naar (meer) regulier onderwijs?	2	29	-	1,8	2,7	1,7
*significant verschil gevonden						

Discussie

Hoewel het is streven om in ons land in 2035 inclusief onderwijs te realiseren daalt het deelnamepercentage van leerlingen in het gespecialiseerde onderwijs niet. De uitstroom van leerlingen uit het gespecialiseerde onderwijs naar (meer) regulier onderwijs blijft ook opvallend stabiel. Het percentage uitstroom binnen het funderend onderwijs, met name de tussentijdse uitstroom, is laag, maar wisselt tussen samenwerkingsverbanden en types van gespecialiseerd onderwijs. We zien hier dus ruimte om leerlingen vaker deel te laten nemen aan (meer) regulier onderwijs. Schoolloopbanen van leerlingen die uitstromen naar (meer) regulier onderwijs verlopen nu vaak succesvol.

De tussentijdse uitstroom van leerlingen in het sbo is zeldzaam, terwijl zij aan het einde van de basisschoolleeftijd wél vaak uitstromen naar regulier onderwijs. Het lijkt er daarmee op dat er onder leerlingen in het sbo een behoorlijke potentie bestaat om vaker deel te gaan nemen aan het reguliere onderwijs. De vraag is dus hoe meer leerlingen uit het sbo al eerder naar het regulier onderwijs kunnen uitstromen. Het is ook opvallend dat een relatief groot deel van de sbo-leerlingen na uitstroom doubleert, waarna ze wel een diploma behalen. Het is dan ook interessant om te onderzoeken of het aanbod binnen het sbo hen voldoende voorbereidt op deelname aan het reguliere onderwijs.

We zien aanzienlijke verschillen in uitstroom naar (meer) regulier onderwijs tussen samenwerkingsverbanden. Het is daarbij opvallend dat bij po-samenwerkingsverbanden met een hoog deelnamepercentage aan het gespecialiseerd onderwijs, relatief minder leerlingen tussentijds uitstromen. Aan het einde van de po-leeftijd stromen bij deze samenwerkingsverbanden naar verhouding meer leerlingen uit naar (meer) regulier vo. Juist bij deze samenwerkingsverbanden lijkt een groter potentieel te zijn van leerlingen die (meer) regulier onderwijs kunnen volgen; toch gebeurt dit minder gedurende de po-leeftijd.

We zien veel ruimte voor samenwerkingsverbanden om gericht beleid te maken op het laten uitstromen van leerlingen naar (meer) regulier onderwijs en roepen hen op hier werk van te maken. Daarbij is specifiek de tussentijdse uitstroom een aandachtspunt. Weinig samenwerkingsverbanden beschrijven beleid dat er expliciet op gericht is om meer leerlingen uit te laten stromen naar (meer) regulier onderwijs. De minderheid van de samenwerkingsverbanden stelt hiervoor doelen en als ze dit doen zijn de doelen weinig concreet. Als samenwerkingsverbanden beleid beschrijven, zien we aanwijzingen dat dit samen kan hangen met een grotere uitstroom naar (meer) regulier onderwijs.

Het zou goed zijn om verder te onderzoeken welke maatregelen samenwerkingsverbanden effectief kunnen inzetten om meer leerlingen uit te laten stromen naar regulier onderwijs. Daarbij kan het zinvol zijn om te kijken naar het beleid van de cluster-2 instellingen. Zij voeren al langer gericht beleid om leerlingen uit te laten stromen naar regulier onderwijs en slagen daar goed in, zoals ook uit onze analyses blijkt.

Colofon

Foto voorpagina: Marieke Duijsters

Inspectie van het Onderwijs
Postbus 2730 | 3500 GS Utrecht
© Inspectie van het Onderwijs | mei 2026

Deze publicatie is te downloaden via de
website van de Inspectie van het Onderwijs:
www.onderwijsinspectie.nl

Op de website vindt u ook het technisch
rapport 'Uitstroom naar regulier onderwijs'
dat bij dit onderzoek hoort.